

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 11, 2021 | 25.11.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.9](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.9)

УДК 330.341.2:338.242.2

С. В. Васильчак,

*д. е. н., професор, професор кафедри економіки та менеджменту,
Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів, Україна
ORCID ID: 0000-0001-9757-1683*

О. В. Орлова-Курилова,

*д. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту, права, статистики та економічного аналізу, Луганський національний аграрний університет, м. Старобільськ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-8382-8070*

Т. О. Дяченко,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-3774-2396*

Л. В. Мартинова,

*к. е. н., доцент кафедри господарського права,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Северодонецьк, Україна
ORCID ID: 0000-0002-5593-990X*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ЗМІНИ КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19, ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

S. Vasylchak

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics and Management, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyj, Lviv, Ukraine
O. Orlova-Kurilova*

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Management, Law, Statistics and Economical Analysis, Luhansk National Agrarian University, Starobilsk, Ukraine

T. Diachenko

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, National Transport University, Ukraine, Kiev

L. Martynova

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic Law, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Severodonetsk, Ukraine

STATE MANAGEMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF CHANGING COMMUNICATION STRATEGIES OF LOCAL AUTHORITIES AND DECENTRALIZATION IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC, DIGITALIZATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

В статті розглянуто державне управління розвитком інноваційного підприємництва в контексті зміни комунікаційних стратегій місцевих органів влади та децентралізації в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку. Доведено, що в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку необхідним є формування на національному рівні просторової моделі розвитку інституціонального середовища, що набуває принципово нового значення. Поляризація підвищує дифузії інновацій в сусідні регіони, а також створює імпліцитні резерви накопичення інноваційного потенціалу. Існує потреба рекомбінації елементів інституціонального середовища та створення мережі найліпших функціональних зв'язків між інститутами та інноваційними підприємствами. Розроблено методику інтегрального оцінювання та прогнозування ефективності реалізації Концепції державного регулювання інноваційним підприємництвом. Така методика дозволяє у найліпші способи визначити точкові імпульси, на які будуть спрямовані заходи державного впливу в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку. За допомогою визначення точкових імпульсів можливо у подальшому визначити конкурентні переваги Концепції. Подальший ефективний розвиток інноваційного підприємництва повинен забезпечуватися виключно в усіх регіонах України. З метою підвищення ефективності державного регулювання інноваційним підприємництвом існує потреба перегляду інструментів державного впливу на зазначений сектор економіки. Такі інструменти в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку доцільно формувати на засадах цільового управління та ресурсозбереження в межах кожної території розвитку підприємництва.

The article considers the state management of innovative entrepreneurship development in the context of changing communication strategies of local authorities and decentralization in the context of the COVID-19 pandemic, digitalization and sustainable development. It is proved that in the conditions of the COVID-19 pandemic, digitalization and sustainable development it is necessary to form at the national level a spatial model of the development of the institutional environment, which acquires a fundamentally new meaning. It is based on achieving the polarization of institutions and their economic and geographical feasibility. Polarization increases the diffusion of innovations to neighboring regions, as well as creates implicit reserves for the accumulation of innovation potential. Innovative enterprises play a special role in the policy of polarization of the institutional environment, as they are able to use local resources and determine the conditions for the appropriate location of institutions in the regions of Ukraine. There is a need to recombine the elements of the institutional environment and create a network of the best functional links between institutions and innovative enterprises. A method of integrated assessment and forecasting of the effectiveness of the implementation of the Concept of state regulation by innovative entrepreneurship has been developed. This technique allows to determine in the best ways the point impulses to which the measures of state influence will be directed in the conditions of the COVID-19 pandemic, digitalization and sustainable development. By defining point impulses, it is possible to further determine the competitive advantages of the Concept. Further effective development of innovative entrepreneurship should be ensured exclusively in all regions of Ukraine. In order to increase the effectiveness of state regulation by innovative enterprises, there is a need to revise the instruments of state influence on this sector of the economy. Such tools in the context of the COVID-19 pandemic, digitalization and sustainable development should be formed on the basis of targeted management and resource conservation within each area of business development.

Ключові слова: державне управління; розвиток інноваційного підприємництва; зміна комунікаційних стратегій; місцеві органи влади; децентралізація; пандемія COVID-19; діджиталізація; сталий розвиток.

Keywords: public administration; development of innovative entrepreneurship; change of

communication strategies; local authorities; decentralization; pandemic COVID-19; digitalization; sustainable development.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Подальший ефективний розвиток інноваційного підприємництва повинен забезпечуватися виключно в усіх регіонах України. З метою підвищення ефективності державного регулювання інноваційним підприємництвом існує потреба перегляду інструментів державного впливу на зазначений сектор економіки. Вважаємо, що такі інструменти в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку доцільно формувати на засадах цільового управління та ресурсозбереження в межах кожної території розвитку підприємництва. Зазначені факти актуалізують тему дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Державне регулювання на засадах цільового управління є досить розповсюдженим у практиці державного менеджменту Японії, Сінгапуру, Південної Кореї, Фінляндії, Данії, Польщі, Німеччині, Франції, Великої Британії та ряду інших зарубіжних країн. Державні менеджери використовують теорію П. Друкера (який є її основоположником) в складних механізмах або стратегіях розвитку інноваційних систем [8, 10]. Головним завданням, яке наслідують таке управління – є досягнення стратегічних цілей держави за активного використання мотивацій, стимулів, потенціалів та людського ресурсу. Виходячи з таких міркувань, задачею управління є досягнення ефективності з реалізації цілей в межах запропонованої системи показників, що дозволяють постійно контролювати процеси державного регулювання [4, 6, 9]. Прикладом такої системи показників можуть слугувати запропоновані нами компоненти оцінювання Концепції. Вважаємо, що удосконалення стратегічного інструментарію державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва в умовах трансформації національної економіки в межах теорії цільового управління передбачає визначення [1-3, 5, 7]:

- цілей, стратегічних ініціатив (у тому числі в межах окремих управлінських процесів);
- групи стейкхолдерів державного регулювання;
- операційних процесів та заходів державного впливу;
- ресурсів та потенціалу необхідного для реалізації державного регулювання;
- фундаментальної методології державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) – дослідити державне управління розвитком інноваційного підприємництва в контексті зміни комунікаційних стратегій місцевих органів влади та децентралізації в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Цільове управління в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку повинне ґрунтуватися на очікуваному результаті та заходах, які забезпечать його реалізацію. Існує потреба каскадування організації державної політики як на горизонтальному так і вертикальному рівнях. Завдяки каскадуванню кожен стейкхолдер державного регулювання буде брати участь у досягненні цілей та нести персональну відповідальність за їх ефективне виконання. Завдяки добре спланованим процесам каскадування державотворення перетворюються на заплановані управлінські дії. Це означає, що кожен операційний процес або захід державного впливу підпорядковується певному виконавцю, завдяки чому усувається дублювання функцій та відбувається ефективне делегування повноважень.

Каскадування процесу державного регулювання є способом задоволення потреб країни в інноваційному розвитку за допомогою планомірної реалізації управлінських рішень, впровадження економічних інструментів та відповідних антикризових технологій за участю суб'єктів державного та приватного сектору. Організації, установи та підприємства інституціональної матриці забезпечують матеріально-технологічну та інфраструктурну бази, тоді як адміністративні органи сприяють перетворенню нормативно-правової бази та сприяють упорядкуванню взаємодії стейкхолдерів ринку в напрямку підтримки інноваційних рішень.

Ефективне каскадування державного регулювання інноваційним підприємництвом повинне мати такі особливості:

інклюзивність – розповсюдження державних преференцій та заходів державного впливу на усіх зацікавлених стейкхолдерів інноваційної діяльності (усунення стигматизації або обмеженого доступу підприємств до пільг, субвенцій; адресація заходів державного впливу; забезпечення поваги до приватної власності);

інноваційність – пошук оригінальних та нестандартних державних рішень в напрямку підтримки інноваційної діяльності;

безперервність – заходи державного регулювання повинні постійно корегуватися відповідно потреб ринку та змінюватися синхронно з інституціональним середовищем інноваційного підприємництва.

Цільове управління інноваційним підприємництвом передбачає створення умов розвитку підприємництва за рахунок посилення конкурентних переваг, і, як наслідок, досягнення стабільного економічного процвітання територій, де розташовані інноваційні підприємства. Державна підтримка повинна

ґрунтуватися на поліпшенні доступу до інноваційного потенціалу, зміцненні підприємницьких відносин, інституційному та організаційному перетворенні бізнес-середовища. Особлива увага повинна приділятися стимулюванню підприємницької діяльності орієнтованої на наукових дослідженнях і експериментальних розробках щодо використання альтернативних енергій і захисту навколишнього середовища.

Інструментарій державного регулювання розвитком інноваційного підприємництва в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку в контексті цільового управління повинен передбачати наявний потенціал територій та їх соціально-економічний розвиток. Підприємці, починаючи свою інноваційну діяльність на окремій території, беруть до уваги низку чинників, що у поєднанні обумовлюють привабливість даної території для бізнесу: географічне розташування, транспортне сполучення, рівень розвитку інноваційної інфраструктури, наявність конкуренції, доступність місцевих ресурсів, імідж регіону, якість місцевої підтримки з боку органів влади.

Існує широке коло досліджень, де пропонуються різноманітні інструменти державної підтримки інноваційного підприємництва в межах теорії цільового управління. Відмінності використання інструментів полягають зазвичай через різні вхідні умови розвитку підприємництва. З урахуванням проведених досліджень, існує потреба впровадження таких державних інструментів, які необхідні саме вітчизняному підприємству. Важливе значення набувають інструменти інвестиційної підтримки. Це група інструментів, що передбачають безповоротну фінансову підтримку інноваційним підприємствам, що планують розпочати бізнес. До інструментів прямого впливу слід віднести:

- надання державою безповоротних субсидій або дотацій;
- створення умов для залучення іноземних інвестицій у вітчизняні підприємства;
- пільгове кредитування експериментального виробництва;
- часткове погашення відсотків за кредитами.

До інструментів опосередкованого впливу слід віднести:

- створення фондів гарантування покриття ризиків від інноваційної діяльності;
- полегшення доступу інноваційних підприємств на ринок цінних паперів;
- підтримка функціонування інноваційних підприємств з часткою іноземного капіталу тощо.

Реалізація інструментів консалтингової підтримки передбачає стимулювання підприємницької активності в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку через проведення тренінгів, майстер-класів, залучення молодих підприємців до співпраці з іншими учасниками ринку або проведення консультацій і переговорів з представниками влади та підприємцями.

Усі види підтримки повинні бути спрямовані на досягненні пріоритетів соціально-економічного розвитку кожної з територій, створення нових робочих місць, просування ідей інноваційного розвитку на користь місцевого суспільства. У країнах ЄС особливі пріоритети віддаються державній політиці в напрямку забезпечення: державних закупівель інноваційних продуктів; грантів та стипендій новаторам; підтримки наукових консалтингових центрів; фінансування наукових симпозіумів, досліджень і розробок; стимулювання інститутів бізнес-середовища (інноваційних кластерів, бізнес-інкубаторів, технополісів, дослідних майданчиків, наукових парків); коригування системи середньої та вищої освіти у напрямку просування інноваційних проектів, особливо для стратегічно важливих галузей промисловості; стимулювання співпраці між державними дослідницькими підприємствами та бізнесом; супроводу і бізнес-консультування високотехнологічних підприємств; інформаційного поширення результатів НДДКР через ЗМІ і загальнодоступні бази даних.

Цільове управління інноваційним підприємництвом в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку повинне спрямовуватися на усунення інституціональних пасток, серед яких: демографічна пастка (дисбаланс відтворення та розповсюдження трудових ресурсів); пастка недосконалості територіального розташування інститутів (відсутність ефективності міжінституціональної взаємодії); пастка інертності інноваційного розвитку галузей промисловості.

Як приклад, усунення пастки інертності інноваційного розвитку галузей промисловості передбачає реалізацію стратегії реіндустріалізації та модернізації виробництва. У такому контексті слід розуміти, що промисловість є драйвером інноваційного розвитку. Існує потреба:

- створення інноваційних підприємств у промисловості;
- підвищення рівня технологічного розвитку існуючих підприємств;
- стимулювання появи новаторських технологічних або організаційних рішень, заснованих на залученні власного інноваційного потенціалу, а також його рекомбінації за рахунок ефективного використання людського ресурсу.

Важливим заходом є стимулювання розвитку малих та середніх підприємств у промисловості. Для чого існує потреба унормування нормативно-правового середовища, забезпечення їх пріоритетним доступом до джерел державного фінансування.

Усунення пастки недосконалості територіального розташування інститутів передбачає:

- державну політику збалансованого інституціонального розвитку та посилення ендогенного потенціалу або чинників інноваційного розвитку;
- усунення бар'єрів в інституціональній підтримці сільських та депресивних територій.

Інституціональна згуртованість повинна стати визначальним чинником динамічного розвитку інноваційної діяльності та сприяти соціальній інтеграції, що забезпечить високий рівень зайнятості населення на інноваційних підприємствах. Інститути, які сприятимуть інноваційному розвитку – це такі організації, які

будуть стимулювати створення конкурентних переваг окремих територій і діючих в ній стейкхолдерів підприємства. Державний вплив повинен ґрунтуватися на комплексі заходів щодо:

підвищення між інституціональних комунікацій (консолідації, інтеграції);

зміні структури і методів роботи органів місцевої влади (скороченні бюрократії та ліквідації корупції);

забезпечення ефективності судової системи та посилення синергетичної співпраці між усіма гілками влади.

Політика збалансованого інституціонального розвитку включає стимулювання діджиталізації державного регулювання, тобто використання цифрових технологій в масштабах усіх територій. Діджиталізація процесів державотворення у довгостроковій перспективі сприятиме покращенню функціонування органів державної влади, зниженню витрат на адміністративні послуги та підвищенню ефективності функціонування інноваційних підприємств.

Умовою цільового управління є створення, постійний перегляд та удосконалення складників Концепції державного регулювання інноваційним підприємництвом в умовах трансформації національної економіки (рис. 1).

Така Концепція передбачає: організацію створення стратегії державного регулювання інноваційним підприємництвом; ідентифікацію імпульсів розвитку інноваційного підприємництва; формування системи альтернатив державного регулювання інноваційним розвитком підприємства.

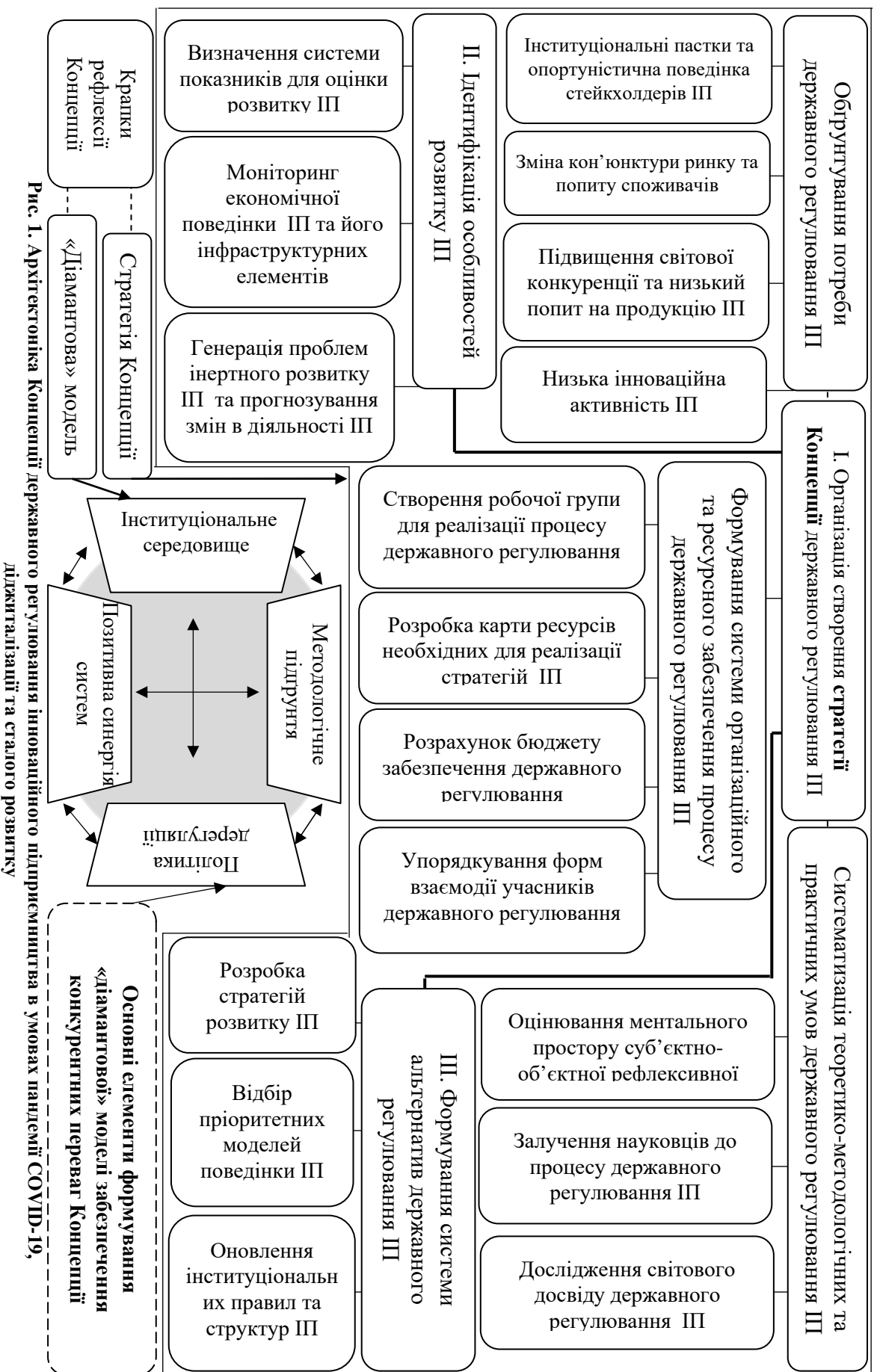

Рис. 1. Архітектура концепції державного регулювання інноваційного підприємництва в умовах пандемії COVID-19, діажиталізації та стаглого розвитку

Важливою умовою реалізації Концепції є модель забезпечення її конкурентних переваг: формування методологічного підґрунтя; реалізація політики дерегуляції; оновлення інституціонального середовища; досягнення позитивної синергії систем.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку відзначено необхідність формування на національному рівні просторової моделі розвитку інституціонального середовища, що набуває принципово нового значення. Вона засновується на досягненні поляризації інститутів та їх економіко-географічній доцільності. Поляризація підвищує дифузії інновацій в сусідні регіони, а також створює імпліцитні резерви накопичення інноваційного потенціалу. Інноваційні підприємства відіграють особливу роль у політиці поляризації інституціонального середовища, оскільки вони здатні використовувати місцеві ресурси та визначати умови доцільного розташування інститутів за регіонами України. Існує потреба рекомбінації елементів інституціонального середовища та створення мережі найліпших функціональних зв'язків між інститутами та інноваційними підприємствами. Розроблено методику інтегрального оцінювання та прогнозування ефективності реалізації Концепції державного регулювання інноваційним підприємництвом. Така методика дозволяє у найліпші способи визначити точкові імпульси, на які будуть спрямовані заходи державного впливу в умовах пандемії COVID-19, діджиталізації та сталого розвитку. За допомогою визначення точкових імпульсів можливо у подальшому визначити конкурентні переваги Концепції.

Список літератури.

1. Гнатенко І. Методологічні аспекти розвитку інноваційного підприємництва: теорія та практика : монографія. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2019. 253 с.
2. Гнатенко І. А. Визначення інновацій як інструментарію національного підприємництва. *Науковий вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Економіка»*. 2018. Т. 23. Вип. 5 (70). С. 38-42.
3. Гнатенко І. Вплив національного інноваційного підприємництва на сталий розвиток ринку праці. *Вісник Херсонського державного університету*. 2018. № 32. С. 69-72.
4. Гнатенко І.А. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. № 6 (18). С. 70-74.
5. Орлова-Курилова О. В. Сучасні методи оцінювання інноваційного потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. Вип. 4. С. 143-146.
6. Орлова-Курилова О. В. Інноваційна інфраструктура як фундаментальний фактор інноваційної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 31. С. 49-53.
7. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43. No. 1. P. 129-135.
8. Mayovets Y., Vdovenko N., Shevchuk H., Zos-Kior M., Hnatenko I. Simulation modeling of the financial risk of bankruptcy of agricultural enterprises in the context of COVID-19. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2021. Vol. 36. pp. 192-198.
9. Rossokha V., Mykhaylov S., Bolshaia O., Diukariev D., Galtsova O., Trokhymets O., Ilin V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2021. Vol. 36. P. 199-205.
10. Zos-Kior M., Hnatenko I., Isai O., Shtuler I., Samborskyi O., Rubezhanska V. Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2020. Vol.42. No.4. P. 504-515.

References.

1. Hnatenko, I. (2019). "Methodological aspects of innovative entrepreneurship development: theory and practice": monograph. Kharkiv: "New Course". 253 c.
2. Hnatenko, I. (2018). "Definition of innovations as tools of national entrepreneurship". *Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu imeni I. I. Mechnykova. Seriya «Ekononika»*. vol. 23, 5 (70). pp. 38-42.
3. Hnatenko, I. (2018). "The Impact of National Innovative Entrepreneurship on Sustainable Development of the Labor Market", *Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu-Bulletin of the Kherson State University*, vol. 32, pp. 69-72.
4. Hnatenko, I. (2018). "Methodological bases of institutional analysis of the national system of innovative entrepreneurship", *Ekononichnyy visnyk Zaporizkoji derzhavnoji inzhenernoji akademiji-Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*, vol. 6(18), pp. 70-74.
5. Orlova-Kurylova, O. V. (2018), "Modern methods of assessing innovation potential", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekononichni nauky-Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, vol. 4, pp. 143-146.
6. Orlova-Kurylova, O. V. (2018), "Innovation infrastructure as a fundamental factor of innovation", *Scientific*

Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences-Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky, vol. 31, pp. 49-53.

7. Brockova, K., Rossokha, V., Chaban, V., Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Rubezhanska, V. (2021). Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production, *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 43.1, pp. 129-135.

8. Mayovets Y., Vdovenko N., Shevchuk H., Zos-Kior M., Hnatenko I. Simulation modeling of the financial risk of bankruptcy of agricultural enterprises in the context of COVID-19. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2021. vol. 36. pp. 192-198.

9. Rossokha, V., Mykhaylov, S., Bolshaia, O., Diukariiev, D., Galtsova, O., Trokhymets, O., Ilin, V., Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Rubezhanska, V. (2021), Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition, *Journal of Hygienic Engineering and Design*, vol. 36, pp. 199-205.

10. Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Isai, O., Shtuler, I., Samborskyi, O., Rubezhanska, V. (2020). Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises, *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 42.4, pp. 504-515.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2021 р.